

МЕЂУНАРОДНИ НАУЧНИ СКУП

ДИНАМИКА САВРЕМЕНОГ ПРАВНОГ ПОРЕТКА

ТЕМАТСКИ ЗБОРНИК РАДОВА

2024.

Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици
ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ

**ИНСТИТУТ ЗА КРИМИНОЛОШКА И СОЦИОЛОШКА
ИСТРАЖИВАЊА**

Београд

ИНСТИТУТ ЗА УПОРЕДНО ПРАВО

Београд

Међународни научни скуп
„ДИНАМИКА САВРЕМЕНОГ ПРАВНОГ ПОРЕТКА“

Универзитет у Приштини
Косовска Митровица
Правни факултет

Институт за криминолошка и
социолошка истраживања
Београд

Институт за упоредно
право
Београд

Међународни научни скуп

ДИНАМИКА САВРЕМЕНОГ ПРАВНОГ ПОРЕТКА
Тематски зборник радова

Међународни научни скуп „Динамика савременог правног поретка“ одржан је
24. и 25. маја 2024. године у Косовској Митровици на Правном факултету
Универзитета у Приштини.

Косовска Митровица, 2024.

Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици
ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ

**ИНСТИТУТ ЗА КРИМИНОЛОШКА И СОЦИОЛОШКА
ИСТРАЖИВАЊА**

Београд

ИНСТИТУТ ЗА УПОРЕДНО ПРАВО

Београд

Међународни научни скуп
„ДИНАМИКА САВРЕМЕНОГ ПРАВНОГ ПОРЕТКА“

Издавачи

Универзитет у Приштини, Правни факултет
Лоле Рибара 29, 38220, Косовска Митровица, www.pra.pr.ac.rs

Институт за криминолошка и социолошка истраживања

Грачаничка 18, 11000, Београд, www.iksi.ac.rs

Институт за упоредно право

Теразије 41, 11103, Београд, www.iur.rs

За издавача

Проф. др Слободанка Перић, декан
Др Ивана Стевановић, директор
Проф. др Јелена Теранић Перишић, директор

Главни и одговорни уредник свих издања

Доц. др Душко Челић

Главни и одговорни уредник Међународног научног скупа

Проф. др Срђан Радуловић

Секретари Уређивачког одбора

Доц. др Мирјана Ђукић
Милица Миџовић, асистент
Анђела Нићифоровић, асистент
Бранко Шапоњић, асистент

Издавачки савет

Prof. Gabor Hamza, Ph.D.

Eötvös Loránd University, Full Member of the Hungarian Academy of Sciences,
Hungary

Prof. Barbara Novak, Ph.D.

Full professor, University of Ljubljana, Faculty of Law, Slovenia

Проф. др Горан Марковић

Редовни професор, Универзитет у Источном Сарајеву, Правни факултет, Пале,
Република Српска, Босна и Херцеговина

Prof. Ioan Batinas, Ph.D.

Associate Teacher, Babeş-Bolyai University, Faculty of History and Philosophy,
Cluj-Napoca, Romania

Prof. Valerio Massimo Minale, Ph.D.

Full professor, Università degli Studi di Napoli Federico II, Napoli, Italy

Prof. Victoria Serzhanova, Ph.D.

Habilitated Doctor of Juridical Sciences, Institute of Legal Sciences, Collegium of
Social Sciences, Rzeszow University, Poland

Међународни научни одбор

Prof. Tina Pržeska, Ph.D.

Full professor, Faculty of Law Iustinianus Primus, “Ss. Cyril and Methodius”
University in Skoplje, North Macedonia

Prof. Ante Novokmet, Ph.D.

Associate Professor, University „J. J. Strossmayer“ Osijek, Faculty of Law, Croatia
Проф. др Димитрије Ћеранић

Ванредни професор, Универзитет у Источном Сарајеву, Правни факултет,
Пале, Република Српска, Босна и Херцеговина

Prof. Maria Genrikhovna Reshnyak, Ph.D.

University of the MFA of Russia, Faculty of International Law Moscow State
University for International Relations (MGIMO)

Miklos Tihanyi, Ph.D.

Senior Lecturer, University of Public Service, Faculty of Law Enforcement,
Hungary

Чланови Уређивачког одбора из Републике Србије

Проф. др Андреја Катанчевић

Редовни професор, Универзитет у Београду, Правни факултет

Проф. др Борис Беговић

Редовни професор у пензији, Универзитет у Београду, Правни факултет

Проф. др Дарко Димовски

Редовни професор, Универзитет у Нишу, Правни факултет

Проф. др Дарко Симовић
Редовни професор, Криминалистичко-полицијски Универзитет у Београду

Проф. др Љубинка Ковачевић
Редовни професор, Универзитет у Београду, Правни факултет

Проф. др Предраг Димитријевић
Редовни професор, Универзитет у Нишу, Правни факултет

Проф. др Слободан Орловић
Редовни професор, Универзитет у Новом Саду, Правни факултет

Проф. др Емир Ћоровић
Ванредни професор, Државни Универзитет у Новом Пазару, Департман за правне науке

Др Милица Колаковић Бојовић
Виши научни сарадник, Институт за криминолошка и социолошка истраживања у Београду

Доц. др Драгана Ћорић
Доцент, Универзитет у Новом Саду, Правни факултет

Проф. др Владимир Боранијашевић
Редовни професор, Универзитет у Приштини - Косовска Митровица, Правни факултет

Проф. др Дејан Мирковић
Редовни професор, Универзитет у Приштини - Косовска Митровица, Правни факултет

Проф. др Јелена Беловић
Редовни професор, Универзитет у Приштини - Косовска Митровица, Правни факултет

Проф. др Олга Јовић Прлаиновић
Редовни професор, Универзитет у Приштини - Косовска Митровица, Правни факултет

Проф. др Бојан Бојанић
Ванредни професор, Универзитет у Приштини - Косовска Митровица, Правни факултет

Проф. др Драган Благић
Ванредни професор, Универзитет у Приштини - Косовска Митровица, Правни факултет

Проф. др Здравко Грујић
Ванредни професор, Универзитет у Приштини - Косовска Митровица, Правни факултет

Проф. др Огњен Вујовић
Ванредни професор, Универзитет у Приштини - Косовска Митровица, Правни факултет

Проф. др Саша Атанасов
Ванредни професор, Универзитет у Приштини - Косовска Митровица, Правни факултет

Проф. др Сузана Димић
Ванредни професор, Универзитет у Приштини - Косовска Митровица, Правни факултет

Доц. др Гордана Дамјановић
Доцент, Универзитет у Приштини - Косовска Митровица, Правни факултет
Доц. др Данијела Петровић
Доцент, Универзитет у Приштини - Косовска Митровица, Правни факултет
Доц. др Невена Миленковић
Доцент, Универзитет у Приштини - Косовска Митровица, Правни факултет

Дизајн корица
Проф. др Срђан Радуловић

Штампа
„Кварк“, Краљево

Тираж
50

ISBN 978-86-6083-095-3

Министарство науке, технолошког развоја и иновација Републике
Србије помогло је штампање овог Зборника.

прегледни рад
достављен: 29. 03. 2024.
прихваћен за објављивање: 2. 05. 2024.
УДК 343.58(497.11)

Ђорђе МАРЈАНОВИЋ*

БОРБЕ ЖИВОТИЊА - ПОСЕБАН ОБЛИК КРИВИЧНОГ ДЕЛА УБИСТВО И ЗЛОСТАВЉАЊЕ ЖИВОТИЊА ИЛИ СПОРТ?

Апстракт

Законодавац је Кривичним закоником прописао три облика кривичног дела убиство и злостављање животиња. Аутор у раду анализира трећи облик наведеног кривичног дела, чији је извршилац лице које из користољубља организује, финансира или је домаћин борбе између животиња исте или различите врсте или ко организује или учествује у клађењу на оваквим борбама. Организоване борбе животиња у појединим државама представљају легализовано спортско такмичење које привлачи велику пажњу јавности. Аутор указује на разлоге због којих се може сматрати да је инкриминисање радњи повезаних са организовањем борби животиња оправдано. Поред анализирања питања оправданости ове инкриминације, аутор анализира питање заштитног објекта кривичног дела, елементе бића кривичног дела као и однос са другим кривичним делима која могу бити извршена организовањем борби животиња.

Кључне речи: борбе животиња, кривичноправна заштита животиња, убиство животиња, злостављање животиња.

1. УВОДНА РАЗМАТРАЊА

Спорт је део физичке културе, који обухвата сваки облик организованог и неорганизованог обављања спортских активности и спортских делатности од стране физичких и правних лица у систему спорта, са циљем задовољења потреба човека за стваралаштвом, афирмацијом, физичким вежбањем и такмичењем са другима (Закон о спорту, 2016, чл. 2). Као значајна друштвена активност, спорт се налази у стању непрестане трансформације и развоја, која прати појаве и новине у функционисању друштва (Урдаревић, Андоновић, 2021, 192). Поједини спортови који су у ранијим периодима историјског развоја били дозвољени, сада се сматрају недозвољеним. У

* Сарадник у настави, Универзитет у Крагујевцу, Правни факултет, Република Србија, djordje2611@gmail.com, ORCID 0000-0001-5238-7292.

протеклим годинама развој дигиталне технологије утицао је на развој идеје о електронском спорту (Brnabić, 2021, 164). Друштвене промене проузрокују да се одређени спортови сматрају неприхватљивим, али исто тако долази и до развоја нових спортова.

У сржи спорта, налази се *agon* (грч. *ἀγών* - мегдан), који је уоквирен одговарајућим нормама, наметнутим изнутра или споља, где се путем нарочитих, првенствено физичких активности, настоји остварити нематеријално или материјално задовољство кроз превагу, победу, тријумф (Вуковић, 2019, 22). Поред спортова који подразумевају искључиво надметање људи, постоје и они спортови који подразумевају одређени вид учешћа животиња у спортској игри. На пример, на Олимпијским играма, које су одржане током 2012. године у Лондону, одржано је шест такмичења у којима су учествовали коњи (Miličić, Matic, 2012, 85). Поједини спортови, који укључују одређени вид активности коња препознати су правним прописима иако нису олимпијски па се као такви спортови наводе: даљинско јахање, вожња запрега и волтижовање (Правилник о спортским гранама и областима спорта у Републици Србији и спортским дисциплинама у оквиру спортских грана и области спорта, 2016, чл. 2). За разлику од спортских такмичења у којима учествује само човек, спортска такмичења која подразумевају укључивање животиња у спортско такмичење карактерише то што су животиње принуђене од стране човека да учествују у спортском такмичењу.

Према позитивном законодавству Републике Србије, животиње имају изједначен правни статус са покретним стварима (Вуковић, 2023, 18). Ипак, да се животиње ни према позитивном законодавству Републике Србије не могу у потпуности изједначити са покретним стварима, указују нам законска решења из појединих прописа који регулишу хетерогену правну материју. Тако, према одредбама Закона о добробити животиња, власник односно држалац животиње је у обавези да предузима све неопходне мере како би се обезбедило да се животињи не наноси непотребан бол, патња, страх и стрес, односно повреда (Закон о добробити животиња, 2019, чл. 6 ст. 2). Кривични законик Републике Србије, у групи кривичних дела против животне средине садржи неколико кривичних дела која за циљ имају заштиту животињског света као дела животне средине. Иако имају правни статус, који је изједначен са покретним стварима, обавеза човека јесте да сваку активност, која се тиче животиња, спроводи у складу са начелом превенције, а која подразумева да та активност представља најмањи ризик по живот и добробит животиња, здравље људи и животну средину (Стојановић, 2011, 11).

У овом раду бавићемо се питањем правне дозвољености борби животиња као специфичног спорта који подразумева учешће животиња. Борбе животиња тековина су раног периода развоја људске цивилизације, али исто тако појава, која се данас среће како на подручју Републике Србије тако и широм света. Изменама и допунама Кривичног законика током 2009. године овај облик понашања према животињама је

инкриминисан као посебни облик кривичног дела убиство и злостављање животиња. У овом раду ћемо се пре свега бавити анализом овог облика кривичног дела убиства и злостављања животиња. Анализу овог дела извршићемо користећи нормативни метод, догматски метод и метод анализирања правноснажних судских пресуда. На овај начин тежимо да уочимо дилеме и нејасноће које се код субјеката примене кривичноправних норми у погледу овог дела јављају. Свеобухватним истраживањем настојимо да дођемо до закључака у погледу оних питања која у пракси и кривичноправној теорији изазивају дилеме као и да предложимо *de lege ferenda* решења која би допринела отклањању истих.

2. ОПРАВДАНОСТ ИНКРИМИНИСАЊА

Борбе између животиња организоване су још од племена у долини Инда пре појаве хришћанства (Pallace, 2020, 524). У време ренесансе када је у различитим областима друштвеног живота дошло до помака, између осталог и у сфери спорта, велику пажњу јавности привлачиле су борбе животиња (Вуковић, 2019, 33). Колико су надметања животиња сматрана прихватљивим говори и податак да је папа Лав X био одушевљен крвавим борбама (Ђурђевић, Мићовић, Вуковић, 2019, 38). Борбе различитих врста животиња представљају карактеристичан спорт, а у различитим географским подручјима широм света, традиционално су популарне различите борбе различитих врста животиња. У Скандинавији су то борбе коња, у Турској, борбе камила, на територији данашњих Филипина, Кубе и Порторика карактеристичне су борбе петлова, док су у Шпанији традиционално познате борбе бикова. Данас, у појединим државама, борбе паса и борбе петлова представљају спортске активности које су легализоване (Pallace, 2020, 524). Пример државе у којој је традиционално легална борба паса јесте Јапан. У овој азијској држави заступљене су борбе расе паса која је позната као Тоса.

У државама које дозвољавају борбу животиња исте су дефинисане правним прописима. Овим правним прописима тежи се да такмичење буде прихваћено у друштвеној заједници, па у том смислу и поједина правила тих такмичења имају велики значај. Једно од таквих правила је да у борби могу учествовати животиње исте врсте или тежине (Siegel, van Uhm, 2021, 565). У којој мери се одржавају организоване борбе животиња у државама у којима су оне забрањене тешко је говорити, с обзиром на постојање организованих мрежа које у тајности организују овакве борбе. Поједини подаци указују да је у Великој Британији у временском периоду између 2006. и 2015. године пријављено учешће преко 2.800,00 птица од којих су највећи број чинили петлови а који су учествовали у овим борбама (Lawson, 2017, 340).

Насилно понашање током трајања спортске игре карактеристично је од када постоји и сам спорт. Насилно понашање саставни је део и борбе животиња па у том

смислу то је свакако сличност са неким другим спортовима. У спортовима попут бокса, циљ је да се противник физички онеспособи да настави борбу, док је у другим спортовима физички контакт саставни део спортске игре. Примера ради, рагби као спорт је праћен насиљем које је намерно, није изазвано провокацијама, озбиљно је и стварно и оно се у овом спорту сматра легитимним (Skempler, 2007, 159). Иако, током трајања спортске игре може доћи до остваривања елемената бића кривичног дела, противправност таквих радњи може бити искључена (Стојановић, 2020, 156; Мрвић Петровић, 2005, 83; Бабић, Марковић, 2019, 178; Чејовић, Кулић, 2011, 153). У теорији не постоји потпуна сагласност о основу искључења противправности у ситуацијама када до телесних повреда дође током трајања спортске игре, али, физички контакт, који се остварује током спортског такмичења најчешће је легалан (Thore, 2009, 69). Без обзира на то што противправност у овим ситуацијама може бити искључена, насилничко понашање учесника спортске игре има негативне последице од којих се као неке наводе: *излагање вредностима које су у директној супротности вредностима које се усвајају у процесу образовања, прихватање насиља као моралног и етички прихватљивог, насиље гледалаца спортских приредби може бити узроковано насиљем од стране учесника спортских игара* (Karoon, 1991, 149).

Учешће животиња у спортским активностима може имати бројне позитивне ефекте за животиње, као што су стални надзор ветеринара или висок квалитет исхране (Lockwood, 2012, 447). Животиње могу имати и друге погодности које би произилазиле из стандарда успостављених правилима спортске игре. Ипак, када говоримо о борби животиња, иста подразумева низ активности које би се могле окарактерисати као злостављање животиње, а неке од тих радњи јесу: организовање напорних тренинга, допинговање животиња, или неки други вид активности који би утицао на побољшање перформанси животиња, а који би био противан интересима животиње. Одвијање борби животиња у складу са договореним правилима, не мења исход и циљ такве борбе. Победник таквих борби је она животиња која онеспособи другу или натера судију, односно власника животиње да борбу прекине (Siagel, van Uhm, 2021, 564).

Сагледавајући домаћу судску праксу можемо увидети последице које су животиње имале након организоване борбе. У једном од предмета, који су вођени пред домаћим судовима, последице које је пас претрпео током организоване борбе животиња биле су: повреде по телу од међусобних уједа у виду раздерина и трагова крви (Пресуда Основног суда у Бујановцу, К.бр 308/17 од 23.11.2017. године). У другом предмету који је вођен због основног облика кривичног дела убиство и злостављање животиња, последице за псе који су учествовали у борби биле су у расекотини језика и телесне повреде услед којих су пси крварили (Пресуда Основног суда у Јагодини, К-16/19 од 24.12.2019. године). Несумњиво, борбе животиња праћене су повредама које животиње претрпе током саме борбе, али и одређеним видовима окупног понашања током самих тренинга животиња за саму борбу. Принудни

контакт две животиње различите врсте може имати последице по саме животиње иако се не утврди постојање телесних повреда. У једном од предмета, суд је утврдио да су лисице и јазавци, који су били намењени обуци паса, доживеле страх и патњу и да су на овакву ситуацију реаговале фрустрацијом и стресом, иако предмет утврђивања није било да ли су животиње доживеле телесне повреде (Пресуда Основног суда у Крагујевцу, 7К-423/20 од 05.02.2021. године).

Сличност између борби животиња и других спортова, јесте ризик од повреде. Ипак, за разлику од људи, животиње у борбама учествују услед радњи људи које злоупотребом приморавају животиње да учествују у међусобној борби. Инкриминисањем кривичног дела убиство и злостављање животиња, законодавац се определио да путем кривичног права санкционише сваки вид окрутног понашања према животињама који за последицу има злостављање или повређивање. Борбе животиња не само да за последицу неизоставно имају телесне повреде животиња, већ је злостављање животиња карактеристика и фазе припремања животиња за борбу. Поред тога, овај вид насилничког понашања праћен је и другим радњама које могу угрозити важна добра која су предмет заштите кривичног права. Разликовање између борби животиња и других спортова у којима животиње учествују а који се сматрају дозвољеним (примера ради трке коња), треба видети у томе што је циљ борби животиња да се животиње повреде, до тога ће неминовно доћи, а у другим спортовима који су дозвољени то није случај (Ćurko, 2020, 145).

3. ЗАШТИТНИ ОБЈЕКТ

Кривично дело убиство и злостављање животиња уведено је у наш правни систем Кривичним закоником из 2005. године. Важећим Кривичним закоником, поред основног облика овог кривичног дела, предвиђена су и два посебна облика. Основни облик овог кривичног дела извршава лице, које кршећи прописе убије, повреди, мучи или на други начин злоставља животињу (Кривични законик, 2005, чл.269 ст.1). Тежи облик овог кривичног дела чини лице које убије, мучи или повређује већи број животиња или је дело учињено у односу на животињу која припада посебно заштићеним животињским врстама (Кривични законик, 2005, чл. 269 ст. 2). Изменама и допунама Кривичног законика из 2009. године, уведен је трећи облик овог кривичног дела. Извршилац трећег облика овог кривичног дела јесте лице које из користољубља организује, финансира или је домаћин борби животиња исте или различите врсте или ко организује или учествује у клађењу на оваквим борбама (Кривични законик, 2005, чл. 269 ст. 3).

Кривично дело убиство и злостављање животиња сврстано је у групу кривичних дела против животне средине. Ипак, у доктрини преовлађује став да је заштитни објект овог кривичног дела човек, односно осећање које човек има према животињама (Стојановић, 2022, 236; Вуковић, 2016, 61; Батричевић, 2012, 324).

Поједини аутори одступају од оваквог става, сматрајући да животиње имају право на живот, здравље и телесни интегритет који представљају вредности саме по себи и који припадају свим живим бићима (Вајовић, 2023, 267). Овакво мишљење заступају и представници биоцентризма, који сматрају да кривична дела против животне средине угрожавају сва жива бића, а нарочито животиње, и стога им треба пружити заштиту (Ignjatović, 2023, 78). Према тим заступницима, сва жива бића за које је установљено да осећају бол, патњу и задовољство, такође се морају третирати једнако у складу с интересима своје врсте (Пауновић, 2004, 60).

За сада и судска пракса, заштитни објекат овог облика кривичног дела, види у осећањима човека према животињама (Пресуда Основног суда у Крагујевцу, 7К-423/20 од 05.02.2021.). У једној од пресуда, суд констатује да мучење расе паса, „Шарпланинац“ код већине људи изазива осећање сажаљења (Пресуда Основног суда у Алексинцу, 2К-197/19 од 17.07.2019.). Свакако да се као спорно питање у том случају јавља, на који начин кривично право треба да реагује на убиство или злостављање оне животиње која не изазива осећања код људи. Делује да би оваквим тумачењем могли да дођемо у ситуацију да поједине расе животиња буду заштићеније од друге, па се поставља питање оправданости таквог закључивања. Људи најчешће не осећају самилост према животињама којих се плаше или их сматрају штеточинама (Делић, 2023, 319), што свакако није разлог да не буду обухваћени законским описом овог кривичног дела. Другачији пример представља актуелни случај у коме је Основно јавно тужилаштво у Лесковцу подигло оптужни предлог у коме је на терет окривљеном стављено да је у два пластична балона држао змију. Ипак, какав ће исход овог поступка бити, остаје да видимо. Исход овог предмета биће интересантан и због става који се у доктрини среће да се овим кривичним делом штите кичмењаци али не и гмизавци односно водоземци (Мишић Radanović, Vanovac, 2022, 293).

Што се тиче посебног облика кривичног дела који у овом раду анализирамо, у доктрини се истиче да је питање заштитног објекта овог кривичног дела такође спорно, с обзиром да се ниједном од алтернативно предвиђених радњи извршења кривичног дела ни посредно ни непосредно не повређује нити угрожава животна средина. Остваривањем елемената бића овог кривичног дела само се ствара опасност по добробит оних животиња које су намењене да учествују у борби (Batrićević, 2010, 217). У доктрини се проналазе и размишљања која преиспитују оправданост сврставања овог кривичног дела у кривична дела против животне средине, односно предлажу његово издавајање из оквира кривичног дела убијања и злостављања животиња (Batrićević, Batanjski, 2014, 75). Оно што чини разлику између основног и овог облика кривичног дела убиство и злостављање животиња, јесте да трећи облик овог кривичног дела не захтева утврђивање да је животиња повређена, или злостављана. Борбе животиња најчешће карактерише и неки од видова злостављања или повређивања животиња. Поједини аутори сматрају да је овакав приступ оправдан, с обзиром на то да је због суровости надметања и победник увек повређен (Вуковић,

2016, 97). Међутим, како до остваривања свих елемената бића овог кривичног дела може доћи, чак и уколико до борбе животиња не дође, делује да би више смисла имало да дође до издвајања овог облика из кривичног дела убиство и злостављање животиња. Друга могућност била би да законописац измени елементе бића овог кривичног дела и да инкриминација обухвати последицу у виду убијања, злостављања мучења или повређивања животиње током борбе животиња. Сматрамо да се ова друга могућност, не би могла сматрати оправданим, с обзиром да је по нама сваки облик радње овог дела оправдано инкриминисан. То произилази из угрожавања других добара која су предмет заштите кривичног права као што су јавни ред и мир или спречавање илегалног коцкања. У погледу радњи кривичног дела могло би се евентуално разматрати ширење граница кажњиве зоне понашања, о чему ће у наставку рада бити више речи.

4. РАДЊА ИЗВРШЕЊА КРИВИЧНОГ ДЕЛА

Радња извршења трећег облика кривичног дела убиство и злостављање животиња одређена је алтернативно. Ово кривично дело се може извршити: *организовањем борби животиња, финансирањем борби животиња, појављивањем у улози домаћина борби између животиња, организовањем клађења на борбе између животиња, или учествовањем у клађењу на борбама између животиња.* Организовање борби животиња може подразумевати радње као што су: прављење импровизованог ринга, позивање других лица да учествују у организовању борбе паса, довожење животиња. Уколико су се лица одазвала позиву да њихови пси учествују у борбама паса, а до саме борбе не дође услед спречавања од стране надлежних органа, та лица неће бити обухваћена оптужним актом (Пресуда Основног суда у Бујановцу, К.бр 308/17 од 23.11.2017.). Радња појављивања у улози домаћина борби између животиња се у доктрини тумачи као наступање у својству лица, које води такву борбу у смислу да прима гледаоце у одређеном простору где се борбе одржавају, најављује борбе, саопштава резултате (Batrićević, Batanjski, 2014, 75). Као радња која би такође могла да дође у обзир, јесте радња уступања простора уз накнаду, а у оквиру ког би се одржала борба између животиња. Што се тиче учествовања у клађењу на борбе између животиња, у доктрини се истиче да је организовање борби животиња догађај уз који долази и до низа других кривичних дела као што је примера ради стављање у промет опојних дрога, прање новца, насилничко понашање, или илегално клађење (Jambreč Petrak, 2022, 311). Инкриминисањем клађења на борбе животиња, забрањује се радња која представља један од најчешћих мотива приликом организације борби животиња. Ипак, сама организација и учествовање у клађењу нису радње које за последицу имају повређивање животиње. Приликом утврђивања да ли је извршена ова радња кривичног дела, потребно је доказати да је дошло до закључења уговора о опклади.

Уговор о опклади је уговор између два лица (кладиоца) супротних мишљења о одређеној чињеници (предмету опкладе), којим се сваки од њих обавезује да као губитник, исплати уговорену накнаду другом уговорнику, као добитнику, ако се његово мишљење покаже нетачним (Јовановић, 2013, 228). Уговор о опклади на исход борби животиња ништав је према одредбама Закона о облигационим односима. Ипак, како је реч о уговору, исто нам указује да у оваквим ситуацијама имамо најмање два лица, која извршавају ово кривично дело. У тим ситуацијама радило би се о постојању нужног саизвршилаштва. Субјективни елемент бића овог кривичног дела јесте користољубље. Кривично дело које се извршава из користољубља се може дефинисати као кривично дело мотивисано безразложном и неоправданом тежњом за стицањем противправне имовинске користи (Симић, 1968, 458). Корист се може састојати како у повећању имовине тако и у спречавању смањења имовине (Атанасковић, 1985, 140). Користољубље се увек мора утврдити, што у неким предметима представља основни разлог за доношење ослобађајуће пресуде у предметима у којима се ради о оптужењу за ово кривично дело (Пресуда Основног суда у Јагодини, бр. ЗК 591/11 од 11.02.2019). Доказивање користољубља за неке од алтернативно предвиђених радњи може бити једноставније него код других облика. За организоване борбе животиња се често наводи како се организују са намером стицања зараде. Ипак, некада се борбе животиња организују ради забаве или другог неимовинског мотива. Иако у тим ситуацијама циљ није стицање имовинске користи, овакве борбе и даље задржавају све друге своје карактеристике због којих су прописане као кривично дело. Управо због тога, сматрамо да користољубље није нужно потребан елемент бића овог кривичног дела и да би приликом наредних измена Кривичног законика могло да се размотри ширење криминалне зоне понашања и изван оних радњи које се предузимају из користољубља.

Извршилац овог кривичног дела може бити свако лице. Ипак, у теорији се као спорно питања јавља, да ли власник животиње може да одговара за ово кривично дело. Према појединим мишљењима, уколико власник животиње није извршио неку од алтернативно предвиђених радњи трећег облика овог кривичног дела, он би се могао сматрати одговорним за основни облик кривичног дела убиство и злостављање животиња (Batrićević, Batajnski, 2014, 75). Други аутори су мишљења да и власници животиња могу одговарати за трећи облик кривичног дела убиство и злостављање животиња (Jambreč Petrak, 2022, 311). Према том мишљењу за ово кривично дело одговорно је свако лице, које је учесник борбе паса, јер је постојала свест да у борбама паса животиње могу бити повређене, а корист од саме борбе има и власник животиње. Сматрамо, да ће у најчешћем броју ситуација власник животиње имати одређено учешће у организовању борбе животиња. Екстензивнијим тумачењем организовања борби животиња радње које власник предузима у смислу припреме животиње за борбе, могле би се подвести под организовање борбе. Само уколико власник животиње није био свестан да ће његова животиња учествовати у

организованој борби животиња могли би да искључимо одговорност власника животиње. Ипак, законодавац би могао да предвиди и да је сама радња обуке животиња за борбу кажњива. На тај начин би једна припремна радња за борбу животиња била инкриминисана као радња извршења кривичног дела. Свакако, ради остваривања начела законитости и његовог важног сегмента *lex certa*, прецизирање би било у складу са природом кривичног права.

5. ОДНОС СА ДРУГИМ КРИВИЧНИМ ДЕЛИМА

Основни облик кривичног дела убиство и злостављање животиња постоји када једно лице противно прописима убије или повреди, мучи или злоставља животињу. У домаћој судској пракси, под радње злостављања или мучења подведене су радње као што су: држање животиња у условима који у погледу димензија, материјала и хигијене не обезбеђују довољно чистог простора, ваздуха и светлости за боравак, употреба апарата који производи ултразвучне тонеове што штетно утиче на животиње у психогеном смислу држање пса на ланцу (Пресуда Основног суда у Јагодини, К. бр. 653/12 од 01.11.2012. године), држање животиње без икаквог заклона, редовне хране и воде (Пресуда Основног суда у Алексинцу, К10/23 од 21.02.2023. године), ударање краве у пределу задње десне ноге (Пресуда Основног суда у Лесковцу, К.бр. 234/16 од 24.10.2018.), држање птица у кавезима чија величина није одговарајућа за хуман боравак птица (Пресуда Основног суда у Нишу, 1844/12 од 05.07.2013.), ударање пса шипком чиме су му изазвани подливи и отеклине у предел лежа од врата до лумбалног дела (Пресуда, Први основни суд у Београду, К.бр. 1524/18, од 16.11.2018. године), ударање коња штапом након чега се животиња уплашила, а коњу су нанете том приликом и повреде (Пресуда Основног суда у Лесковцу, К.бр. 287/11, од 21.12.2011. године), наношење повреда псу тиме што је на њега испражењн електрошокер, у два наврата испркан бибер спреј, а такође је убоден сечивом ножа (Пресуда Основног суда у Лесковцу, К.бр. 159/21, од 23.02.2023. године). Под злостављањем се може разумети и коришћење животиња за неодговарајуће тешке радње (Lazarević, 2011, 831). Учествовање животиња у борби, најчешће ће довести до повређивања или злостављања самих животиња. Ипак, као што смо навели, трећи облик кривичног дела убиства и злостављања животиња, садржи одређена одступања у погледу начина на који је ово кривично дело инкриминисано. Уколико до борбе животиња дође, али не из користољуба, у тој ситуацији радило би се само о основном облику кривичног дела убиство и злостављање животиња (Пресуда Основног суда у Јагодини, К-16/19 од 24.12.2019.)

У ситуацији када су остварена обележја кривичног дела из ст. 3 и до борбе животиња дође, поставља се питање односа основног и посебног облика кривичног дела убиство и злостављање животиња. Поједини аутори сматрају да између ова два облика кривичног дела постоји привидан стицај, а као основни аргумент да је реч о

привидном стицају наводе висину прописане казне за посебан облик (Вуковић, 2016, 97). Оно што је у овом случају спорно, јесте да трећи облик кривичног дела убиство и злостављање животиња, не садржи ниједно ново додато обележје бића, већ се овде ради суштински о другачијем кривичном делу. У судској пракси, судови су у оваквим ситуацијама, сматрали да постоји само трећи облик кривичног дела убиство и злостављање животиња (Пресуда Основног суда у Бујановцу, К.бр 308/17 од 23.11.2017.). Уколико примену специјалитета проширимо и на оне ситуације код којих су сви предуслови потребни за конструисање специјалитета остварени приликом конкретне реализације два кривична дела (Јовановић, 2022: 349), тада би могли сматрати да између ова два дела постоји специјалитет као облик привидног идеалног стицаја. Конкретно то би значило да би до привидног идеалног стицаја у овој ситуацији дошли поређењем основног облика кривичног дела убиство и злостављање животиња и трећег облика овог кривичног дела, након конкретне ситуације при којој би животиња током борбе била повређена или злостављана. Тада би чињеница да је до повреде или злостављања дошло током организоване борбе, представљало додатно обележје овог кривичног дела, што би га чинило специјалним у односу на општи облик. Уколико би непосредно након организоване борбе животиња, неко од организатора пришао животињи и лишио је живота, тада би се радило о реалном стицају основног и посебног облика овог кривичног дела. Као што можемо видети, до проблема у тумачењу односу ова два облика кривичног дела убиство и злостављање животиња долази услед тога што је посебан облик овог кривичног дела делатносан.

Као друго могуће питање, поставља се питање односа тежег облика кривичног дела убиство и злостављање животиња и облика прописаног у трећем ставу чл. 269 Кривичног законика. Неретко борбе животиња доводе до повређивања или злостављања више животиња. Као тежи облик кривичног дела убиство и злостављање животиња, предвиђен је облик када је дошло до убијања, мучења или повређивања већег броја животиња. У теорији спорно питање јесте који број животиња се може сматрати већим бројем. Поједини аутори сматрају да тај број животиња не би требало да буде испод пет (Стојановић, 2023: 238), док други аутори сматрају да се тај број не би могао одредити а priori, већ да зависи од специфичних околности (Делић, 2023: 322). Примера ради, суд није сматрао да се убиство три пса расе „Лабрадор“, или убиство три штенца мешанца, може сматрати већим бројем животиња у смислу квалификаторне околности кривичног дела убиство и злостављање животиња (Основни суд у Врању, пресуда К.бр. 296/20, пресуда од 22.12.2021; Основни суд у Великом Градишту, пресуда К.бр. 84/18, пресуда од: 22.08.2018. године). Проузроковање смрти двоје говеди на начин да их је власник током дужег временског периода оставио без основних животних намирница, такође је сматрамо основним обликом овог дела (Основни суд у Пожеги, пресуда К.бр. 3/20, пресуда од: 14.02.2020. године). Сматрамо да се под већим бројем животиња може сматрати убиство,

злостављање, мучење или повређивање две или више животиња. Како је свака животиња засебна јединка према којој је човек има низ различитих обавеза, тако сматрамо да је квалификаторна околност управо то што овај облик подразумева више од једне животиње. Како се борба животиња не може одвијати без најмање две животиње, у том смислу дошло би до остваривања два облика кривичног дела убиство и злостављање животиња. У тој ситуацији такође би се радило о привидном идеалном стицају два облика овог дела. Сматрамо да се ради о алтернативитету као облику привидног идеалног стицаја. Наиме, алтернативитет подразумева да се једном радњом остварују обележја два бића кривичног дела која су равноправна и потпуно је ирелеватно да ли ће се узети да постоји једно или друго кривично дело (Стојановић, 2020, 248). Како је забрањена казна за оба облика иста, сматрамо ирелеватним који облик кривичног дела би постојао. Ипак, како у оваквим ситуацијама треба узимати да постоји оно кривично дело, које је у конкретном случају претежније, сматрамо да би више оправдања имало да суд сматра да постоји посебни облик кривичног дела убиство и злостављање животиња. Као још једно спорно питање може се поставити, да ли исход борби животиња може бити унапред договорен. Унапред договорен исход борби животиња омогућио би незаконито стицање имовинске користи уколико би борба животиња била предмет опкладе. У тој ситуацији могло би се радити о испуњавању услова бића кривичног дела договарање исхода такмичења (Вуковић, 2016, 173). Кривично дело договарање исхода такмичења, предвиђено је чл. 208b Кривичног законика. Радњу извршења овог кривичног дела извршава оно лице које договори исход спортског или другог такмичења у намери да себи или другом прибави имовинску корист (Кривични законик, 2005, чл. 208b). У упоредној доктрини се доводи у питање интерес да кривичним законодавством буду заштићени имовина и организатори илегалних спортских такмичења (Вуковић, 2023, 142). Поједине државе, као што је Немачка, у свом кривичном законодавству дефинишу услове које спортско такмичење мора испунити како би манипулација са резултатима истих била кривично кажњена. Услови које спортско такмичење треба да испуњава по немачком кривичном законодавству су: *да је организатор таквих такмичења национална или међународна спортска организација, да се спортско такмичење заснива на поштовању правила које су донете од стране националне или међународне спортске организације, као и да на том такмичењу учествују спортисти који значајан износ својих прихода непосредно или посредно остварују спортском активношћу* (Strafgesetzbuch der Bundesrepublik Deutschland, 2016, čl. 265). За разлику од немачког законодавства, Кривични законик Републике Србије, не дефинише шта сматра спортским такмичењем. Шта више, инкриминацијом су поред спортских такмичења обухваћена и „друга такмичења“. Заштитни објекат кривичног дела договарање исхода такмичења јесте имовина. Из тог разлога сматрамо да не постоји сметња да у случају договарања исхода борби животиња дође и до остваривања бића овог кривичног дела. Уколико би ово кривично дело штитио превасходно интегритет

спортских такмичења (Marjanović, 2023: 531). тада би се довело у питање да ли се овим кривичним делом треба штити и нелагално спортско такмичења. Како је за сада заштитни објекат имовина, уколико би до договорања исхода борби животиња дошло са намером лица која договарају исход такмичења да себи или другом прибаве имовинску корист, тада би се радило о стицају ова два кривична дела.

6. ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

Кривично дело убиство и злостављање животиња, у широј домаћој јавности изазива велико интересовање. Свакако, да узрок пораста интересовања проузрокују медији путем којих грађани бивају информисани о томе на који начин су животиње биле злостављене. Као нарочит вид бруталности према животињама истичу се борбе животиња. Ипак, у појединим деловима света, организоване борбе животиња представљају легализован спорт. Иако се може правити паралела између насиља током одређених спортских активности и борби животиња, животиње у овом окрутном спорту учествују принудно. Нажалост, најчешћи вид исхода борби, али и самог припремања животиња за борбу, јесте повређивање или злостављање животиња. Отуда, сходно достигнутом нивоу заштите правних интереса животиња констатујемо да је сасвим оправдано овај вид активности у Кривичном законнику инкримисан као кривично дело.

Овај вид активности инкримисан је као посебан облик кривичног дела убиство и злостављање животиња. Начин на који је то урађено изазива низ дилема. Пре свега, како ово кривично дело нема у себи последицу, већ је реч о делатносном кривичном делу, начином на који је инкримисано исто није тежи облик кривичног дела убиство и злостављање животиња већ се ради о посебном облику. У овом раду изнели смо неке од предлога, које сматрамо да би допринели ефикаснијем сузбијању оваквих активности. Сматрамо да користољубље као субјективно обележје овог кривичног дела, онемогућава да борбе животиња које се организују из различитих других мотива буду обухваћене овом инкриминацијом, за коју је предвиђена тежа кривична санкција у односу на основни облик. Такође, мишљења смо да овај облик окрутног понашања према животињама може да буде издвојен из кривичног дела убиство и злостављање животиња. Разлог је тај што се ради о другачијем делу, којим се поред заштите интереса животиња, штити и интерес свих оних добара која су повређена организовањем оваквих борби. Превасходно у питању је правни интерес животиња који су део животне средине и према којима људи имају посебан вид осећања, али исто тако и јавни ред и мир могу бити угрожени оваквим борбама. Промене у погледу законског описа овог кривичног дела могле би допринети разјашњењу питања стицаја између посебно и основног облика кривичног дела убиство и злостављање животиња, односно између посебног и квалификаторног облика овог дела.

ЛИТЕРАТУРА

- Atanacković, D. 1985. Krivično pravo-posebni deo. Beograd: Službeni list;
- Bajović, V. 2023. Kaznenopravna zaštita životinja u Republici Srbiji. U: *Aktuelna pitanja savremenog zakonodavstva i pravosuđa: zbornik radova sa Savetovanja pravnika*, (ur. Miodrag Orlić), Beograd, str. 263-285;
- Batričević, A. & Batanjski, V. 2014. *Zaštita životinja u Srbiji, kaznenopravni i ekološki aspekt*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja;
- Batričević, A. 2010. Borbe pasa kao teži oblik krivičnog dela ubijanja i zlostavljanja životinja, *Zbornik Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja*, 29(1/2), str. 211-227;
- Brnabić, R. 2021. E-sport i pitanje pravnog ustroja e-sport i klubova, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, 58(1), стр. 163-183;
- Ignjatović, Đ. 2023. Zelena kriminologija i kontrola kriminaliteta, *Crimen-časopis za krivične nauke*. 14(1). str. 24-63;
- Jambrek Petrak, I. 2022. Kazneno pravna zaštita životinja u Hrvatskom pravnom sustavu-doktorska disertacija. Zagreb: Pravni fakultet;
- Karoon, D. 1991. Winning Isn't Everything, It's the Only Thing, Violence in Professional Sports: The Need for Federal Regulation and Criminal Sanctions. *Indiana Law Review*. 25(1). str. 147-163;
- Lazarević, Lj. 2011. Komentar Krivičnog zakonika, Beograd: Pravni fakultet Univerziteta Union;
- Milčić Matić, N. 2012. Doping kontrola konja na Olimpijskim igrama u Londonu 2012, *Zbornik radova trećeg regionalnog savetovanja: „uzgoj, reprodukcija i zdravstvena zaštita konja“*, str. 84-91;
- Mišić Radanović, N. & Banovac, A. & Rakuljić, V. 2022. Status i zaštita životinja u kaznenom pravu Hrvatske, *Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu*. 65(1). str. 279-313;
- Pallace, W. 2020. A legislative history of nonhuman animal fighting in the U.S. and its territories. *Society and animal*, 34(1), 87-107;
- Siaggel, D. & Van Uhm, D. Illegal dogfighting: sport or crime. *Trend in organized crime*. 24 (4). str. 563-580;
- Skempler, G. 2017. Sport i društvo, istorija, moć i kultura. Beograd: Clio;
- Thrope, D. 2011. Sports Law. Melbourne: Oxford University Press;
- Бабић, М. & Марковић, И. 2019. Кривично право, општи део. Бања Лука: Правни факултет Универзитета у Бања Луци;
- Батричевић, А. 2012. Кривичноправна заштита животиња-докторска дисертација. Ниш: Правни факултет Универзитета у Нишу;
- Вуковић, З. 2019. Уговори о стручном ангажовању спортских стручњака-докторска дисертација. Крагујевац: Универзитет у Крагујевцу;

Вуковић, И. 2016. Убијање и злостављање животиња као кривично дело (члан 269 Кривичног законика), Животиње и право (ур. Марија Караникић Мирић, Марко Давинић, Игор Вуковић), стр. 55-108;

Вуковић, И. 2023. *Коментар кривичних дела против имовине*. Београд: Службени гласник;

Делић, Н. 2023. Кривично право, посебни део. Београд: Правни факултет;

Јовановић, Н. 2013. Уговор о опклади као правна празнина, *Зборник радова Хармонизација грађанског права у региону*, стр. 261-316;

Јовановић, С. 2022. Привидни идеални стицај кривичних дела, докторска дисертација. Београд: Правни факултет Универзитета у Београду;

Мрвић-Петровић, Н. 2005. Кривично право-општи део. Београд: Факултет за пословно право;

Пауновић, М. 2003. Права животиња, савремени међународни стандарди. Београд: Правни факултет;

Симић, З. 1968. Одређивање користољубља у кривичном праву, *Анали Правног факултета Универзитета у Београду*, 16(3-4), стр. 447-458;

Стојановић, З. 2020. Кривично право-општи део. Београд: Правни факултета Универзитета у Београду;

Стојановић, З. 2020. Кривично право-посебни део. Београд: Правни факултета Универзитета у Београду;

Стојановић, З. Шкулић, М. Делибашић, В. 2018. Основи кривичног права-Кривично материјално право, Београд: Службени гласник;

Стојановић, Н. 2011. Права животиња. Ниш: Правни факултет Универзитета у Нишу;

Урдаревић, Б. & Андоновић, С. 2021. Поједина статусна и радноправна питања електронског спорта у Републици Србији, *Култура полиса*, 18(45), стр. 191-203;

Чејовић, Б. & Кулић, М. 2011. Кривично право, Нови Сад: Правни факултет за привреду и правосуђе;

Судска пракса

Пресуда Основног суда у Бујановцу, К.бр 308/17 од 23.11.2017;

Пресуда Основног суда у Јагодини, К-16/19 од 24.12.2019;

Пресуда Основног суда у Крагујевцу, К-423/20 од 05.02.2021;

Пресуда Основног суда у Јагодини, К. бр. 653/12 од 01.11.2012;

Пресуда Основног суда у Алексинцу, К. 10/23 од 21.02.2023;

Пресуда Основног суда у Лесковцу, К.бр. 234/16 од 24.10.2018;

Пресуда Основног суда у Нишу, К.1844/12 од 05.07.2013;

Пресуда Основног суда у Врању, К.бр. 296/20, од 22.12.2021;
Пресуда првог основног суда у Београду, К.бр. 1524/18, од 16.11.2018;
Пресуда Основног суда у Лесковцу, К.бр. 287/11, од 21.12.2011;
Пресуда Основног суда у Лесковцу, К.бр. 159/21, од 23.02.2023;
Пресуда Основни суд у Великом Градишту, К.бр. 84/18, пресуда од:
22.08.2018;
Основни суд у Пожеги, пресуда К.бр. 3/20, пресуда од: 14.02.2020.

Правни извори

Krivični zakonik, „Sl. glasnik“ br. 85/2005, 88/2005 - ispr., 107/2005 - ispr.,
72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 i 35/2019;
Zakon o sportu, „Sl. glasnik“ br. 10/2016;
Zakon o dobrobiti životinja, „Sl. glasnik“ br. 41/2009.

Dorđe MARJANOVIĆ

Teaching Assistant, University in Kragujevac, Faculty of Law, Republic of Serbia

ANIMAL FIGHTS - SPECIAL FORM OF CRIMINAL OFFENSE KILLING AND WANTON MOLESTING TO ANIMALS AND AS SPORT

Summary

In the Criminal Code, the lawmaker prescribed three forms of the criminal offense of killing and wanton molesting to animals. In the paper, the author analyzes the third form of the mentioned criminal offense, the perpetrator of which is a person who, out of self-interest, organizes, finances or is a host to animal fights of the same or the different species or whoever organizes or involves himself in bet on these fights. Organized animal fights in many countries represent a legalized sporting competition that attracts a lot of public attention. The author indicates the reasons for which it can be considered that the criminalization of actions related to the organization of animal fights is justified. In addition to analyzing the question of the justification of this incrimination, the author analyzes the issue of the protective object of the criminal offense, the elements of the criminal offense as well as the relationship with other criminal offenses that can be committed by organizing animal fights

Key words: animal fighting, criminal protection of animals, animal killing, animal abuse.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

34"20"(082)
34:004.7(082)

**МЕЂУНАРОДНИ научни скуп Динамика савременог правног поретка
(2024 ; Косовска Митровица)**

Тематски зборник радова / Међународни научни скуп Динамика савременог правног поретка, 24. и 25. маја 2024. године у Косовској Митровици ; [организовали] Институт за криминолошка и социолошка истраживања, Институт за упоредно право ; [главни и одговорни уредник Срђан Радуловић]. - Косовска Митровица : Универзитет у Приштини, Правни факултет ; Београд : Институт за криминолошка и социолошка истраживања : Институт за упоредно право, 2024 (Краљево : Кварк). - 359 стр. ; 24 cm

Тираж 50. - Реч уредника: стр. 15. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Библиографија уз сваки рад. - Summaries.

ISBN 978-86-6083-095-3 (ПФ)

а) Право -- 21в -- Зборници б) Право -- Дигиталне технологије -- Зборници

COBISS.SR-ID 144792073